

Jubileu orădean

Filarmonica din Oradea a fost înființată în urmă cu 50 de ani. Activitatea artistică dusă pe aceste locuri de Michael Haydn (concertist și dirijor, organist de seamă) și în același timp — spre sfârșitul secolului XVIII — a lui Karl Ditters von Dittersdorf, care prezentau concerte de muzică de cameră, concertele date de Pablo Casals în 1912, sau George Enescu și Bela Bartok, după 1916, au fost anticipațiile certe ale noului mugur simfonic orădean.

Eliberarea țării noastre de sub ocupația fascistă, a marcat o cotitură importantă și în activitatea Filarmonicii orădene. Reorganizată pe baze noi ea devine Orchestra de Stat. La pupitrul ei au apărut, pe rând, ca dirijori permanenți prof. Ctin. Dulgherescu, prof. Romulus Botta (unul din animatorii actuali ai muzicii corale bihorene), Aurel Popa, Liviu Florea, Remus Georgescu și cei doi conducători actuali, Erwin Acel și Miron Rațiu.

Au trecut 50 de ani de când s-a fondat Societatea Filarmonică orădeană. De atunci, această instituție a parcurs un drum ascendent, care — mai ales pentru rezultatele din ultimii ani — merită remarcat și apreciat. Cu străduință, acest colectiv și-a îmbunătățit și extins repertoriul promovind cu consecvență creația românească actuală și de tradiție, prezentând și numeroase prime audiții din care cităm *Simfonia* de Adrian Rațiu, *Meditații* de Wilhelm Berger, *Muzica festivă* de Ștefan Zorzor, *Simfonia și Concertul pentru clarinet și orchestră* de Adam Czako, *Acasă, poem pentru voce și orchestră* de Maya Badian și multe altele. Față de aceste lucrări, ca și de alte prime audiții, publicul orădean a manifestat interes, ceea ce a dat imbold colectivului să prezinte cel puțin trei lucrări originale, în primă audiție absolută, pe stagiune. Cum s-a ajuns, însă, la interesul pentru tot ce este nou în muzica românească actuală, de către melomanii bihoreni? Printr-o largă educație muzicală, susținută la toate nivelurile de înțelegere, vîrstă și preocupări, în mod permanent, în Oradea sau în alte centre ale județului ca Beiuș, Marghita, Alejd, Dr. Petru Groza, Salonta, Biharia și Tileagd. Ciclurile tematice abordate au fost cit

se poate de variate, cuprinzînd tematici ca „Suita, sonata și simfonia“, „Haydn-Mozart-Beethoven“, „Muzica instrumentală italiană din sec. XVI și XVII“, „George Enescu“, „Compozitori români contemporani“, „Succese și premii ale creației muzicale românești pe arena mondială a muzicii“ și altele. Se cuvine a arăta că toate aceste manifestări au fost susținute „pe viu“, tot colectivul orădean luînd parte la deplasările organizate cu aceste prilejuri, concertele lecții transformîndu-se de fiecare dată în adevărate concerte simfonice, în care explicațiile date de lectorul muzical Sandor Dionisie erau binevenite.

Filarmonica orădeană are ca preocupare permanentă și colaborarea cu artiștii amatori. Mulți membri din orchestră au fost repartizați pe lîngă o formație, cor, orchestră sau grup vocal. Alți instrumentiști au sprijinit diverse colective artistice care au reprezentat țara noastră, peste graniță, la diverse sărbători ale cîntecelor popoarelor. Dirijorii Filarmonicii participă în diferite jurii județene, ori susțin diverse conferințe pe teme de artă. Este de notat și colaborarea permanentă, dintre instituția orădeană și vechiul cor „Hilaria“, care s-a materializat prin concertele vocal-simfonice, în care s-au putut audia lucrări ca *Mama lui Ștefan cel Mare* de Gh. Dima, *Rapsodia pentru alto și cor bărbătesc* de J. Brahms și altele. Dacă mai amintim și de colaborarea fructuoasă cu corul C.F.R. — P.T.T.R. din localitate, cu care prilej s-au prezentat mai multe concerte comune, cu programe cuprinzînd printre altele *Fantezia pentru pian, cor și orchestră* de Beethoven sau în alte ocazii, concerte de cîntece patriotice, putem să ne creăm o imagine mai cuprinzătoare despre înțelegerea pe care orchestra simfonică bihoreană o are pentru mișcarea muzicală de amatori.

Filarmonica din Oradea urmărește permanent și creșterea neconținută a calității, experienței și randamentului tinerilor instrumentiști, absolvenți a diferite institut și care au fost repartizați aici. Există, în această privință, o încurajare permanentă. Cîțiva dintre noii angajați au colaborat în calitate de soliști, în cadrul unor concerte simfonice, sau au prezentat recitaluri de muzică de cameră, în organizarea instituției, sau a Casei de Cultură a Municipiului Oradea. Cu aceste prilejuri s-au remarcat violonistul Turzo Iosif, violonistul Petre Berindan,

Orchestra Filarmonică din Oradea și corurile Filarmonicii din Arad, Liceului Pedagogic și Liceului de Muzică din Oradea, dirijate de Erwin Acel

Filarmonica din Oradea, dirijată de Miron Rațiu, solist Daniel Podlovski.

violoncelistul Ștefan Virginaș, clarinetistul Iosif Laszlo, flautistul Ludovic Pech și alții.

Dirijorii permanenți ai Filarmonicii orădene manifestă sîrguință în pregătire, talent în interpretare și modestie în relațiile cu instrumentiștii. Erwin Acel va împlini, curînd, 15 ani de la absolvirea studiilor făcute în cadrul Conservatorului „Ciprian Porumbescu” din București. De la Botoșani — prima sa orchestră — și pînă în Mexic, la Guadalajara, a fost o cale lungă de străbătut. Drumul acesta, greu, a fost presărat cu reușite certe, care atestă încă odată, competență și prestigiul de care se bucură peste hotare interpreții noștri. Iată de pildă un extras din cronica ziarului „El Informador”, Guadalajara, Mexic 1971: „Tinărul maestru Erwin Acel — România — ne-a demonstrat o strălucită inspirație, în toate lucrările din program. Pasiunea și vitalitatea sa au fost resimțite în redarea *Rapsodiei I* de George Enescu. Aici, dirijorul a reușit să ne comunice coloritul și sentimentele care se degajă din folclorul patriei sale și care au fost primite cu calde și prelungite aplauze”.

Despre dirijorul Miron Rațiu se pot spune, de asemenea, cuvinte de laudă despre calitățile sale de interpret și pedagog și munca sa neobosită pe care o depune la pupitrul Filarmonicii orădene. „Miron Rațiu ne-a oferit în final o interpretare strălucită prin dirijarea *Simfoniei Fantastice* de Hector Berlioz. El a cerut totul de la orchestră. Corzile, lemnele, alămurile și percuția au cîntat cu dăruire

Ansamblul folcloric „Nuntașii Bihorului”.

și acurateță, cu un sunet plin și un ritm just. Ascultătorii au fost ținuți într-o permanentă tensiune, de la primul sunet și pînă la final, cînd, prin aplauze prelungi și insistente au mulțumit oaspetelui român”, scrie în noiembrie 1970 ziarul „Wolkswacht” din Greiz... Cronici din care desprindem bucuria și emoțiile estetice resimțite de ascultători, în fața celor două baghete orădene, purtătoare și peste hotare a mesajului cald și prietenesc, al oamenilor de pe cele Trei Crișuri.

Mișcarea artistică de amatori

Integrîndu-se în ampla dezvoltare a vieții noastre sociale, muzica bihoreană, — beneficiară a unei vechi tradiții — se străduiește să fie, mereu, alături de omul acestor meleaguri, reflectînd munca sa, îmbogățindu-și profilul spiritual. În acest context, mișcarea artistică de amatori capătă noi valențe, însăși noțiunea de „artist amator” fiind filtrată prin exigențe mult sporite. Cadrul concret al manifestărilor cu caracter muzical este oferit de cele 8 case de cultură din orașele județului, 87 cămine culturale din comune și 348 cămine culturale, situate în sate. Pe scenele acestor așezăminte de cultură își desfășoară activitatea peste 100 grupuri vocale, 37 coruri, 40 formații instrumentale de muzică populară, 9 fanfare, 20 orchestre de muzică ușoară și o orchestră de muzică de cameră. Noua Casă de cultură a Sindicatelor din Oradea, găzduiește o activitate muzicală meritorie. Multe ansambluri de amatori, de diferite genuri, reprezentative pentru muzica bihoreană, își desfășoară activitatea în acest edificiu. Societatea corală „Hilaria”, constituie unul din vechile ansambluri muzicale ale Oradei, alături de un alt colectiv, de același gen, corul bărbătesc „Cîntarea Bihorului” al Casei de cultură a Sindicatelor din Oradea, care este — relativ — nou înființat. Grație perseverenței dirijorului Romulus Botto formația s-a aflat — în scurt timp — în fața publicului din municipiu, în satele și orașele județului, în fața camerelor de luat vederi, la concursul „Cîntare Patriei”, unde s-a clasat pe un loc fruntaș, precum și peste hotare, ca invitat al coralei „Kodaly” din Debrecen. Activitatea prodigioasă a unor formații mai noi, ne îndreptățește să le considerăm ca trecute de etapa debutului. Dintre acestea se evidențiază corurile pe voci egale din Oradea și Dr. Petru Groza, tarafurile căminului cultural din Fidișelu de Sus și al Casei de cultură din Beiuș, orchestra de muzică ușoară a Casei de cultură din Vașcău, oprindu-ne aici cu această enumerare, fără a epuiza însă lista noilor apariții pe harta muzicală a județului Bihor.

Creația muzicală a compozitorilor români înaintași, activitatea lor pe aceste meleaguri, este respectată cu sfințenie. Un exemplu grăitor, l-a constituit comemorarea a 25 de ani de la moartea lui Francis Hubic, concertul dat cu acest prilej avînd o deosebită ținută artistică, iar comunicările prezentate cu această ocazie de Sigismund Toduța, George Pascu, Ion Bradu, Dan Smîntînescu, Nicolae Lungu, Chira Ioan și alții, constituie baza unui volum omagial.

Florica Bradu

Florica Ungur

Desigur, despre muzica bihoreană nu se poate vorbi fără a aminti că la baza tuturor activităților specifice acestei arte, a stat frumosul și apreciatul folclor al acestor locuri. Valorificarea sa, ca și culegerea noilor creații populare se face permanent și cu o deosebită pricepere și migală. Să amintim doar, că focloriști ca Bela Bartok, Sabin Drăgoi, Constantin Brăiloiu au fost fermecați de comorile artei populare din această zonă. Astăzi, județul Bihor popularizează folclorul românesc în țară și străinătate, prezentându-l printr-o

mulțime de interpreți valoroși. Dintre ei, numele Floricai Bradu, și Floricai Ungur se detașează net, prin turneele din Italia (premiul la Agrigento — Sicilia, decernarea titlului de Miss Primăvara Europa 1972 — Florica Bradu), Republica Federală Germania, Turcia, Olanda, URSS și alte țări. Florica Bradu, împreună cu socrul ei Ion Bradu, este și o pasionată culegătoare de folclor. În acest an, în notația lui George Vancu, urmează să apară culegerea *Cîntați fete, horile*. Tot din activitatea sa, se mai pot aminti numeroase filme realizate pentru Radioteleviziune, ori pentru diverse festivaluri internaționale folclorice, cum ar fi cel de la Dublin, prin aceasta epuizînd doar o mică parte din programul permanent al acestei mesagerie a cîntecului românesc. Concursurile și serbările tind să devină tradiționale și dau dovada permanentei continuități a artei interpretative. Rapsozii bihoreni ca Bondar Viorica, Solomie Lucreția, Solomie Floare, Jurca Floare, Bonca Catița, Junc Floare și alții ca ei, au emoționat spectatorii și telespectatorii („Printre făuritorii Mioriței“ decembrie 1973, „Țara Bihariei“ 1973) cu cîntul lor. O altă manifestare devenită tradițională, o constituie „Zilele folclorului bihorean“, festival ajuns la cea de a șaptea ediție.

Pe linia valorificării prețiosului tezaur popular bihorean, se înscrie și înființarea — în 1962 — a cunoscutului ansamblu folcloric „Nuntașii Bihorului“, de pe lângă Casa de cultură a Sindicatelor din Oradea. El a reușit de-a lungul anilor, să devină un merituos purtător și propagator al unor valori folclorice autentice, dînd numeroase spectacole în Oradea, în județ sau peste hotare. Ansamblul este constituit din amatori, de profesii diferite, români și maghiari și a primit de două ori distincția de „Laureat al Concursurilor Republicane“. Mesager al artei românești în Europa, colectivul a cucerit prețioase trofee la mari festivaluri internaționale, printre care „Medalia de aur“ al celui de al 11-lea Festival folcloric al Republicii Democrate Germane, Premiul pentru Artă al Ministerului Turismului și Spectacolelor din Italia, la Festivalul-Concurs folcloric internațional de la Agrigento, etc.

Evenimentele și actele de cultură amintite mai sus, constituie un prilej continuu de educație, vizînd, mai ales, aspectul formativ și dînd atenție tuturor componentelor ei, în planul educației patriotice, artistice și estetice. Amintim, în acest sens, și activitatea meritorie a Liceului de muzică și a Școlii populare de artă din Oradea, cu secție externă la Salonta și Bătăr. Prezența activă în viața muzicală a țării noastre, sub aspectul interpretării și creației, face ca județul Bihor să constituie un punct luminos pe harta artistică a României, reflectînd veridic munca plină de dăruire a oamenilor de prin aceste locuri, aspirațiile lor spre o viață spirituală tot mai bogată.

**CLAUDIU NEGULESCU
DUMITRU GRIGORE**